

PREZUMȚIA FILOSOFICĂ A IMAGINARULUI (AFINITĂȚI FILOSOFICE BACHELARDIENE)

Nicolae PRISACARU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Imaginary is addressed in this paper through the prism of philosophical methods of phenomenology, hermeneutics and psychoanalysis. Classical philosophical models are used to show that imaginary have a predefined philosophical status, so the subject is conceived as a place where have place transactions between image in the world inside, the concrete, immediate and outer world, dynamic, environment. Imaginary have an anthropological trajectory, namely transcendental. Imaginary have independent thinking and autonomously regularities. Thus imaginary is analyzed with phenomenological and hermeneutical perspective.

Imaginarul este un domeniu de preocupare ilustrativ pentru toate disciplinele și, dat fiind faptul că filosofia contemporană redă acestui domeniu o alură destul de ambiguă, unul din subiectele cercetărilor va utiliza reducerea din spiritul neștiințific a practicității acestei categorii. Tema imaginarului este una destul de controversată și interogativă, adică dacă ar fi subiect de discuții filosofice sau în genere nu se merită o abordare academică. „Analiza imaginarului conduce așadar la un fel de nirvana intelectuală, el nemaifiind decât o cunoaștere dezamăgită, o sărăcie esențială” [1]. Modelele clasice filosofice sunt folosite pentru a arăta că imaginarul are statut filosofic predefinit, astfel fenomenologia și hermeneutica survin foarte exact pentru susținerea ipotezei, precum că imaginarul estimează irealitatea pentru a o adapta viziunii umane. Imaginarul devine un topos unde se desfășoară tranzacții de imagini, între lumea interioară concretă, imediată și lumea exterioară dinamică, mediată și reprezintă un traiect antropologic, în speță transcendental, autonom cu

regularitățile sale independente. Imaginarul nu distruge astfel dinamismul conștiinței, alienându-i funcția principală care constă mai degrabă în a fi decât în a cunoaște. „On all these counts language as discourse appears as an open process of mediation between mind and world” [2]. Considerăm că domeniul de preocupare a imaginarului este alături de fenomenologie și hermeneutică. Absența prefixului meta (metafizică, metalingvistică, metaștiință) îi conferă doar poziție privilegiată. „O asemenea inovație în civilizația noastră, dacă a permis, cu siguranță, să se inventarieze și eventual să se clasazeze în ceea ce noi numim imaginar, muzeul tuturor imaginilor trecute, posibile, produse sau care urmează să fie produse și grație acestei exhaustivități, a permis studiul mijloacelor de producere, de transmitere, de receptare a lor, nu a provocat ea oare mai ales o ruptură, o revoluție în mod veritabil culturală, în acea filosofie de bibliotecă și de scriere care fusese apanajul bimilenar al Occidentului?” [3]. Abordarea subiectului face ca discursul metodologic să se transforme rapid în confesiune, iar aceasta, la rândul ei, în reverie. Pe de altă parte, imaginarul, după cum vedem la Corbin, este unul dispus și preluat din scrierile ezoterice, dar poate fi și imaginar nevalorificat, la acei care au avut parte de rezistențe față de imaginar, impuse de idiocrație: „Dar această consolidare a unei exclusive gândiri fără imagini, a unui refuz contra naturii și contra multor mari civilizații al valorilor și al puterilor imaginarului doar în profitul purului raționii și al brutalității faptelor, a întâlnit, chiar în Occident, numeroase rezistențe” [4]. Or, preluând caracterul aspectual de la Jean Paul Sartre: „Ceea ce este implicat de considerațiile precedente este că ființa fenomenului, deși coextensivă fenomenului, trebuie să scape de condiția fenomenală, care este de a nu exista decât în măsura în care se revelează și că, în consecință, ea depășește și întemeiază cunoașterea pe care o dobândim despre ea” [5]. Remarcatul islamolog Henry Corbin caută diferitele sensuri, eronate și exacte, ale termenului imaginar. Henry Corbin [6]. Descendent al hermeneuticii lui Heidegger, se înscrie mai ales în tradiția fenomenologiei husserliene, ale cărei principii de bază le aplică la conștiința religioasă orientată înspre suprasensibil și nu doar înspre percepția sensibilă. Descrierea fenomenologică a acestor viziuni pune în evidență, alături de real și de ireal, o realitate imaginară, o lume curată în care spiritul se întrupează, iar trupurile se spiritualizează (mundus imaginalis). După acest model vom face hermeneutica fenomenului imaginarului [7]. Astfel, pentru a descrie fenomenologic imaginarul clarificăm că recurgem deseori la interpretare, adică la hermeneutică, la o povestire sau narare scurtă, dar nu facem ca atare o fenomenologie, imaginarul fiind el însuși deja un fenomen în sine bine definit și împlinit ca noematic. Iar hermeneuticii aici îi rămâne doar să exploreze, narând pentru fenomenologie. Nu trebuie să uităm însă că, în plină abordare fenomenologică, Bachelard vedea aparența ca pe o emergență, ceea ce înseamnă nouitate, puritate și expansiune. Tot el vorbește despre o conștiință creând (nu creatoare), altfel spus, o conș-

tiință cu adevărat productivă și originală, „surprinzând lumea în chiar momentul creației, la ora marilor descoperiri” [8].

Imaginarul este profund legat de inconștientul personal și colectiv și se prezintă înainte de toate, din punctul de vedere al conținutului său, drept o imaginație materială. Hermeneutica imaginarului se leagă de rolul atribuit imaginației creatoare și „schematismului în planul practicii sociale” [9]. Caracterul specific al categoriei imaginarului permite hermetizarea oricărui subiect, deoarece la el toate subiectele țin de manifestarea imaginarului: „Lumea ficțiunii nu este, în această fază de suspendare, decât lumea textului, o proiecție a textului ca lume” [10]. Subiectul nostru devine mai clar dacă vom diferenția între două manifestări ale imaginarului: unul care poate fi descoperit sau preluat, adică povestit, deja existent cu caracter static, și al doilea care se asociază cu caracterul dinamic, creator; în ambele cazuri statutul transcendentă nu poate fi neglijat. Imaginarul are încărcătură conceptuală care poate fi studiată cu ajutorul fenomenologiei și hermeneuticii și, nu în ultimul rând, cu ajutorul unor elemente de psihanaliză.

În concluzie, evidențiem faptul că imaginarul este instrumentul prin care construim și experimentăm diferitele noastre fațete sau identități. El ne ajută să explorăm dimensiunile paralele simultane, interioare și exterioare pe care intelectul, în calitatea sa de funcție centralizatoare și totalizatoare, nu le poate surprinde. Poate fi, din acest punct de vedere, imaginarul nu doar un instrument de deconstrucție a unui subiect unic, dar și un instrument de reconstrucție a unui suprasubiect.

Referinte:

1. DURAND, G. *Structurile antropologice ale imaginarului*. București: Univers, 1977, p.23.
2. RICOEUR, P. Creativity in Language. In: *Phylosophy Today*, 1973, p.100.
3. DURAND, G. *Aventurile imaginarului. Imaginația simbolică. Imaginarul*. București: Nemira 1999, p.125-126.
4. SARTRE, J.P. *Ființa și neantul. Eseu de ontologie fenomenologică*. Pitești: Paralela 45, 2004.
5. Phantasma.ro. Phantasma, Centru de Cercetări a Imaginarului, deschisă la 16 aprilie 2002 în cadrul Facultății de Litere, Universitatea Babeș Bolyai. Director executiv: conf. dr. Corin Braga.
6. CORBIN, H. *Alone with the Alone. Creative Imagination in the Sufism of Ibn Arabi*. Princeton, 1981.
7. BACHELARD, G. *Poetica Reveriei*. Pitești: Paralela 45, 2005, p.7.
8. RICOEUR, P. *De la text la acțiune. Eseuri de hermenutică II*. Cluj: Echinus, 1999, p.3.
9. Ibidem, p.17.
10. BRAGA, C. *De la arhetip la anarhetip*. Iași: Polirom, 2005.

Recomandat

Eudochia SAHARNEANU, dr.hab., prof.univ.